

AO

ACTUELE ONDERWERPEN

Globalisering ... of ... ?
"Welke nieuwe wegen leiden naar welvaart en welzijn ?"

Symposium

Almere-Stad

gem. Almere

welkom

Samenwerkingsverband

Deze uitgave is in samenwerking met AO (buiten de AO reeks om) uitgebracht

Uitgeverij AO (Actuele Onderwerpen) brengt in de AO-reeks publicaties van deskundige auteurs en heeft als doel hoogwaardige, exclusieve informatie op een objectieve en toegankelijke wijze voor een breed publiek te ontsluiten.

Uitgave:
Uitgeverij AO (Actuele Onderwerpen) BV
Pascallaan 71, 8218 NJ Lelystad

Telefoon: 0320 - 286962
Fax: 0320 - 286985
E-mail: info@actueleonderwerpen.nl
Internet: www.actueleonderwerpen.nl

Uitgever:
Drs. Meine Broomhaar

Manager:
ing. Ronald Buitenhuis

Vormgeving:
Alex Rimini

Productie:
Karmac Drukkerij BV

Opdrachtgever:
VOF Samenwerkingsverband

AO heeft al het mogelijke gedaan om de eigenaars van de reproductierechten op te sporen en verontschuldigt zich voor elke onopzettelijke weglating en zou in zulke gevallen graag in toekomstige uitgaven een vermelding opnemen.

Uitgeverij AO (Actuele Onderwerpen) B.V.

Al sinds 1936 biedt Uitgeverij AO (Actuele Onderwerpen) B.V. een verrassende, objectieve én informatieve kijk op de actualiteit. Elke 14 dagen een compact boekje, geschreven door experts. Voor een ieder met een brede interesse.

Heeft u, uw partner of hebben uw kinderen een brede interesse? En wilt u ook elke twee weken worden verast met een boeiend en actueel onderwerp? Word dan nu lid van de Actuele Onderwerpen reeks! Of bestel via onze website een uitgave naar keuze.

Word abonnee en ontvang elke 14 dagen een AO.
Kijk op onze (vernieuwde) website:
www.actueleonderwerpen.nl
Of bel: 0320-286962

Bestellen

Bestellen kan via onze website, of door overmaking van het te betalen bedrag op girorekening 7577464 of bankrekening 68.06.13.730 en vanuit België via een postcheque 000-1741911-82, t.n.v. AO BV Lelystad, o.v.v. naam, adres, woonplaats, (land) en editienummer.
Losse nummers € 3,25
Verzamelbanden € 3,50
Verzendkosten bedragen € 2,50 per zending

Abonnementen

Deelabonnement, 5 boekjes van één thema €12,50
Abonnement voor de Benelux per jaar € 54
Abonnement per half jaar € 32
Jubileumabonnement per 2,5 jaar € 112
Abonnement buitenland per jaar € 89
Bij automatische incasso geldt een korting van € 2,50 op de abonnementsprijzen.

www.actueleonderwerpen.nl

Redactie en uitgever zijn zich volledig bewust van hun taak een betrouwbare uitgave te verzorgen. Niettemin kunnen zij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventueel in deze uitgave voorkomende onjuistheden.

© 2005 AO (Actuele Onderwerpen) BV

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inleiding	4
Praatpapier	7
Programma	8
Symposium verslag	9

Inleiding

In de 'Vier vergezichten', een rapport van het Centraal Planbureau, dat korte tijd geleden is verschenen, worden vier toekomstbeelden geschetst van de economische ontwikkeling van Nederland in de periode tot 2040. Vier verschillende ontwikkelingen, die zijn oorsprong vinden in de keuzen, die in de nabije toekomst in Europa gemaakt moeten worden. Twee conclusies uit het rapport spreken sterk tot de verbeelding. Allereerst wordt opgemerkt dat bij alle vier toekomstmodellen de consumptie zal blijven stijgen. Vervolgens wordt opgemerkt, dat eveneens bij alle modellen het verschil tussen arm en rijk zal toenemen. Bij het ene meer, bij het andere minder. In zeker mate zijn dat voor het gros van de Nederlandse bevolking positieve beelden. Zeker als men de nasleep van de economische crisis in West-Europa en de verschuivingen op het economisch wereldvlak in ogenschouw neemt. We behoeven dus, ondanks de grootschalige verplaatsing van de werkgelegenheid naar de lage-lonen-landen, niet bang te zijn voor een daling van onze welvaart. Tenminste, als men niet tot de groep van de minder draagkrachtigen in onze samenleving behoort. De marktwerking zal vooral een positief effect hebben op de salarissen van de beter ontwikkelde op de gebieden van het verstandelijk vermogen en de lichamelijke gezondheid. Het is de vraag of deze situatie geaccepteerd kan en mag worden.

Hoe dit zal uitwerken op de ontwikkeling van de economische activiteiten in Flevoland, vermeldt het rapport echter niet. Duidelijk is wel dat de welvaart en dus in zekere mate ook het welzijn van de Flevolandse bevolking niet geheel afhankelijk mag blijven van de werkgelegenheid in het centrum van de Randstad. Dat zal namelijk tot gevolg hebben dat het verschil tussen arm en rijk binnen onze lokale gemeenschap nog sterker zal groeien dan in de rest van ons land. De woon-werk-balans, die momenteel uiterst negatief is, zal, willen wij daarbij over een positieve ontwikkeling spreken, sterk bijgesteld moeten worden en dat vereist een sterke groei van de werkgelegenheid in de eigen regio. Daarbij moeten we bij het volgende kanttekeningen plaatsen. Het lijkt een vreemd verschijnsel, dat het voor Flevolandse bedrijven vaak moeilijk is om personeel uit de regio aan te trekken. Dat lijkt vreemd, maar is het niet. Het bedrijfsleven in Flevoland bestaat namelijk bijna geheel uit kleine bedrijven en bedrijfjes. Daarbij behoort het overgrote deel van de Almeerse, maar ook van de Flevolandse bevolking, tot wat men noemt de betere midden-groepen. Dat wil zeggen dat zij een goed betaalde baan hebben, inclusief zekerheid en perspectief, én daarbij de mogelijkheid om een grotere woon-werkafstand te overbruggen. Die mensen zullen zich

beslist niet wagen aan een jong en klein bedrijf, en dan praten we nog niet eens over de salarismogelijkheden. Wil men in Flevoland echt komen tot een betere woon-werkbalans, dan gaat het niet alleen om arbeidsplaatsen, maar vooral ook om kwalitatief hoogwaardige werkgelegenheid. En dan zijn er een legio dilemma's. Allereerst is er het probleem van de bereikbaarheid. Bij een verdere explosieve groei van de bevolking van het zuidelijk deel van de Flevopolder wordt die bereikbaarheid een steeds groter probleem en die is zeker niet alleen op te lossen door een drastische uitbreiding van de infrastructuur in de richting van de Randstad. Daarbij is zo'n drastische uitbreiding in de komende vijftien jaar niet realiseerbaar. Een op basis van inkomen gewijzigde opbouw van de Flevolandse bevolking is voorlopig ook geen realistische optie. Ons woningbestand bestaat hoofdzakelijk uit koopwoningen, waarbij het goedkope huurwoningbestand uiterst beperkt en moeilijk uit te breiden is. Het volgende probleem is Amsterdam. Al jaren en jaren lang wordt er, ook door Noord-Holland, gepleit voor spreiding van de werkgelegenheid, onder andere in de richting van Almere en Flevoland. Er werden vanuit Amsterdam ook steeds beloften in die richting gedaan, maar in de praktijk was daar niets van te merken. Ook voor de toekomst kunnen de verwachtingen, zo die er al zijn, niet groot zijn. Onlangs nog is bekend geworden dat Amsterdam, met subsidie van de rijksoverheid, in Amsterdam-Zuid zo'n vijftig duizend hoogwaardige arbeidsplaatsen gaat creëren. Van die werknemers zullen velen in Almere gaan wonen, als de infrastructuur in onze richting verbeterd wordt.

Voor hoogwaardige lokale werkgelegenheid voor de eigen bevolking kan Flevoland dus weinig verwachten van Amsterdam en de Amsterdamse regio. Die zal dus van elders moeten komen. Men zal daarom uit moeten gaan van de eigen kracht en de eigen mogelijkheden. Dat wil zeggen, dat het particulier initiatief gestimuleerd moet worden en de ruimte moet krijgen om met zelf gekozen samenwerkingsverbanden grootschalige projecten aan te pakken. Dat zal een culturomslag eisen van de lokale politiek, die het liefst gebruik maakt van particuliere instanties om de eigen plannen te kunnen realiseren. De omgekeerde wereld dus. Kansen zijn er genoeg voor ons gebied. We hebben de ruimte en de ligging van ons gebied kan eveneens in ons voordeel werken. Wat we echter nodig hebben zijn visies en doordachte plannen. En dat is iets, dat niet het privilege mag zijn van de politiek. Die moet stimuleren en goed- of afkeuren. Eerst dan kan objectiviteit verwacht worden vanuit de politieke hoek, want als men moet oordelen over de eigen plannen, dan is die objectiviteit dikwijls ver te zoeken. De kansen? Allereerst op het gebied

van toerisme en recreatie. Tijdens ons tweede symposium in Zeewolde werd dat onderwerp aangesneden door dr. ir. Manon van Middelkoop van de Stichting Recreatie Kennis en Innovatiecentrum in Den Haag, die daarbij opmerkte dat er in de Randstad te weinig ruimte beschikbaar was voor grootschalige recreatiecentra, terwijl de behoefte aan dergelijke centra stijgende is. Verder stelde ze dat uit onderzoekingen gebleken was, dat er op dat gebied verschuivingen waarneembaar zijn in de richting van het oosten van het land. Daarvan zou Flevoland goed kunnen profiteren. Voor de toerist uit het buitenland is Flevoland op zich al een uitermate aantrekkelijk object. Dat alleen is echter onvoldoende om die toerist hier vast te houden. Daarvoor is veel meer nodig en dat zowel op het gebied van de buiten- als de binnenrecreatie. Zoiets zal grote investeringen eisen van banken en projectontwikkelaars en die zijn echt niet gediend van betutteling door de overheid.

De tweede mogelijkheid, die bij onze symposia steeds weer opdook, is het vliegveld Lelystad. Bij die discussie werd echter herhaaldelijk opgemerkt, dat de huidige ligging van het vliegveld ongunstig is. Er een duidelijke voorkeur uitgesproken voor een plek ten noorden van Lelystad en wel in de omgeving van de kruisingen van de A6 met de A23 en de Hanzelijn met de Zuiderzeelijn. Een dergelijke oplossing zou aan de aanleg van de Zuiderzeelijn eveneens een grotere prioriteit geven.

Als een injectie om tot meer economische activiteiten te komen, werd tijdens de voorgaande symposia herhaaldelijk gesproken over de doortrekking van de A30 naar de A6. Voor de eigen ontwikkeling verwachtte men meer van die verbinding, dan van een grootschalige uitbreiding van de infrastructuur in de richting van het centrum van de Randstad. Vanuit de provinciale overheid werd daarop steeds weer gereageerd met de opmerking, dat de doortrekking van de A30 bij de landelijke overheid een zeer lage prioriteit heeft en dat ook Gelderland bepaald niet gelukkig is met dat idee. We konden, zo werd vanuit die richting gesteld, de A30 maar beter vergeten, want die zou er om die reden waarschijnlijk nooit komen. De vraag is echter of de provincie niet minder fatalistisch moet zijn en meer druk moet uitoefenen op Den Haag, om die weg een hoge prioriteit te geven. Misschien zou het, als een aanzet in die richting, zelfs mogelijk zijn om op het Adelaarstracé voorlopig een provinciale tweebaansweg aan te leggen, die de Buitenring in Almere zou verbinden met de Nijkerkerweg in Zeewolde. De provincie heeft tegenwoordig toch meer mogelijkheden om een eigen beleid te voeren?

Praatpapier

Globalisering ... of ... ?

"Welke nieuwe wegen leiden naar welvaart en welzijn ?"

Als we op 19 januari 2005 in Almere de mogelijke ontwikkelingen op economisch gebied willen gaan doorlichten, zullen we dat mede doen aan de hand van de op 26 november 2004 gepubliceerde studie van het Centraal Planbureau: "Vier vergezichten op Nederland", met als ondertitel: 'Productie, arbeid en sectorstructuur in vier scenario's tot 2040'.

Als tweede uitgangspunt willen we aandacht besteden aan de economische netwerken, waarbij wij verder gaan dan de ontwikkelings-as Haarlemmermeer-Amsterdam-Almere. Wij refereren hierbij bijvoorbeeld aan de traditionele waterverbinding van Randstad Holland met het stroomgebied van de Rijn, de concentratie van economische activiteiten langs de A2, de mogelijke economische ontwikkelingen via de as Amsterdam, Amersfoort, Twente, Hamburg, Berlijn, Moskou, enz., dus de verbinding van de Randstad met Centraal Europa, en, niet te vergeten, de ontwikkelings-as Randstad - Noord Europa. Wat bij een analyse van de economische netwerken evenmin buiten beschouwing kan blijven zijn de luchtverbindingen van Noord- en Centraal Europa via Randstad Holland naar het Amerikaanse continent en het Verre Oosten. De relatie van Flevoland met die netwerken en de mogelijkheden, die dat biedt voor de economische ontwikkeling van Flevoland, zal hopelijk een belangrijk discussiepunt worden.

Als wij tijdens het symposium in Almere de economische ontwikkeling van Flevoland willen analyseren, lijkt het ons toch zinvol de uitgangperiode 2005-2050 te splitsen in de periodes 2005-2020 en 2020-2050. Het waarom is vrij simpel. Zeker tot 2020 zullen er in onze regio geen ingrijpende uitbreidingen gerealiseerd kunnen worden op het gebied van de fysieke infrastructuur. Dit feit zal mogelijk tot gevolg hebben, dat in de genoemde periode de afwikkeling van het woon-werk-verkeer in de richting van Schiphol en Amsterdam-Zuid steeds meer zal stagneren. Combineert men dat met de mogelijke invoering van heffingen op het autoverkeer van en naar de Randstad, dan is de vraag gerechtvaardigd of het werken in de Randstad voor de inwoners van Flevoland nog wel aantrekkelijk blijft. Of dat negatieve of juist positieve effecten zal hebben op de economische ontwikkeling van Flevoland, is een onderwerp dat tijdens het symposium vanzelfsprekend aan de orde zal komen.

Programma

Symposium Globalisering ... of ... ?
"Welke nieuwe wegen leiden naar welvaart en welzijn ?"

Datum : 19 januari 2005
 Plaats : Almere
 Locatie : Gemeentehuis

Middagprogramma:

- 14.30 uur Ontvangst deelnemers middagprogramma
 15.00 uur **Opening Symposium** (raadszaal) door Jos Joosen, voorzitter V.O.F.
 15.05 uur **Welkomswoord** door de burgemeester van Almere mev. A. Jorritsma-Lebbink
 15.15 uur Economisch toekomstperspectief Flevoland Dhr. A. Greiner, Gedeputeerde Flevoland
- 15.30 uur **1e discussieronde**
 zaal 1 Vier vergezichten op Nederland dr. Bert Smid, Centraal Planbureau
 zaal 2 Randstad als economische motor dr. Peter Louter, Bureau Louter
 zaal 3 Flevoland binnen het Europese netwerk W. van de Velden, Plv.hoofd Kenniscentr. Rabo
- 16.45 uur korte pauze met gelegenheid om te genieten van een kopje koffie of thee.
- 16.55 uur **2e discussieronde**
 zaal 1 Vier vergezichten op Nederland dr. Bert Smid, Centraal Planbureau
 zaal 2 Randstad als economische motor dr. Peter Louter, Bureau Louter
 zaal 3 Flevoland binnen het Europese netwerk W. van de Velden, Plv. hoofd Kenniscentr. Rabo
- 18.10 uur **Afsluiting middagprogramma**
 18.30 pauze: broodjes, koffie, thee en wat warmes voor de deelnemers aan zowel
 19.30 uur het middag- als het avondprogramma

Avondprogramma: (Raadszaal, Gemeentehuis)

- 19.30 uur Ontvangst deelnemers avondprogramma
 20.00 uur **Opening avondprogramma** door de voorzitter V.O.F.
 20.05 uur **"Aan de slag ... (in) Flevoland !"** Dirk Minne Vis, dir. K.v.K. Flevoland
- 20.20 uur **Korte terugblik op middagdiscussies** door de inleiders
 20.40 uur **Inleiding en reactie op de middagdiscussie** Prof. dr. J. Oosterhaven, Univ. van Groningen
 o.l.v. Dirk Minne Vis
- 21.10 uur **Zaaldiscussie met panel**
 21.55 uur **Afronding discussie**
 22.00 uur **Afsluiting symposium** door de voorzitter V.O.F.

waarna een half uur napraten onder het genot van een drankje.

Symposium **Almere**

Wethouder Johanna Haanstra heet ons welkom

Op maandag 19 januari 2004 organiseerde het Samenwerkingsverband Vitaal en Ondernemend Flevoland in Almere haar 6e en laatste symposium in de reeks van zes en ditmaal was het onderwerp: "Welke nieuwe wegen leiden naar welvaart en welzijn".

Welvaart en welzijn

Tijdens de avondzitting merkte een van de deelnemers op, dat het deelonderwerp 'welzijn' op dit symposium amper aan bod was gekomen. De reactie van één van de panelleden was, dat welvaart de basis is voor welzijn. Dat antwoord was natuurlijk niet onjuist. Misschien was het beter geweest om te zeggen: "Welvaart is een belangrijke voorwaarde voor het welzijn, het welgevoelen. Dit incident maakte echter wel duidelijk dat de begrippen welvaart en welzijn moeilijk objectief te benaderen zijn. 'Welvaart' wil eigenlijk niets anders zeggen dan dat het

goed gaat, en 'welzijn' dat je je goed voelt. Het was bij dit symposium echter niet de bedoeling om in filosofieën te vervallen. Toch kwamen beide begrippen ruimschoots aan bod. Denk maar aan het facet dat steeds weer aan bod kwam. Het woon-werkverkeer.

Uiteindelijk werd er natuurlijk niet gesproken over de individuele ervaring met 'welvaart' en 'welzijn'. Het ging over het Flevolandse gebied. En dan kunnen er grote vraagtekens gezet worden bij beide uitgangspunten. Dat werd door de inleiders gedaan. En de antwoorden op die vragen waren bepaald niet altijd even positief. Zeker niet als het over de toekomst ging. Er moest, zo werd regelmatig gesteld, een omslag in denken en handelen komen. Uitgaan van de eigen mogelijkheden en je niet afhankelijk maken van anderen. Eveneens werd er, zoals bijna steeds bij deze symposiariëes, gepleit voor een andere relatie tussen overheid en maatschappij.

In november van het afgelopen jaar was het Centraal Planbureau gekomen met een publicatie getiteld: "Vier vergezichten op Nederland". We waren zo gelukkig, dat we Bert Smid, één van de schrijvers van dat stuk, naar Almere konden halen. Omdat een zeer groot deel van de Flevolandse hun werkplek in de Randstad heeft, vonden we het eveneens uiterst zinvol om die afhankelijkheid van de Randstad ter discussie te stellen. Peter Louter van het Bureau Louter, die veel onderzoek had gedaan naar de economische positie van en de ontwikkelingen binnen de Randstad, leek ons de meest geschikte persoon om daarover informatie te verstrekken en hij was

Andries Greiner en ... 'Globalisering'

gelukkig bereid om op ons verzoek in te gaan. En als je die afhankelijkheid van de Randstad ter discussie wilt stellen, dan komt vanzelfsprekend de volgende vraag naar voren: "Wat zijn de alternatieven voor die afhankelijkheid?" Wim van de Velden, plaatsvervangend hoofd van het Kenniscentrum van de Rabobank, was bereid een aantal van die alternatieven in discussie te brengen.

Het symposium

Na de opening van het symposium door de voorzitter van het Samenwerkingsverband de heer Jos Joosen, gaf deze het woord aan Johanna Haanstra, wethouder van de gemeente Almere (de burgemeester van Almere, mevrouw Jorritsma-Lebbink had zich vanwege ziekte moeten laten vervangen), om naast een welkomstwoord, een aantal discussiepunten die Anne-Marie Jorritsma aan het symposium had willen meegeven, over te brengen. De burgemeester had, naast haar complimenten voor onze activiteiten, ons willen adviseren om ook in

de regio Amsterdam een soortgelijk symposium te organiseren. Het is zeer belangrijk dat wij over de economische toekomst van Flevoland nadenken, maar onze belangrijkste partner in deze is Amsterdam. Het is daarom nog belangrijker dat wij samen met de regio Amsterdam over die toekomst nadenken. Verder had de burgemeester willen reageren op ons uitgangspunt, dat er voor 2020 geen belangrijke verbeteringen in de fysieke infrastructuur te verwachten zijn. Zij is namelijk niet bereid dat als een feit te aanvaarden en hoopt dat wij daarover hetzelfde denken.

Na dit welkomstwoord kreeg Andries Greiner, gedeputeerde van de provincie Flevoland, het woord.

Economisch toekomstperspectief

Bij de start van zijn betoog vertelde Andries dat hij niet wilde ingaan op de groeicijfers van China, de negatieve betalingsbalans van Amerika en de werkloosheidscijfers van West- en Oost-Duitsland. Toch kon hij niet ontkennen, dat deze gegevens van invloed waren op onze economie, onze in- en export en dus op onze werkgelegenheid.

En over dat laatste wilde hij het hebben. Globalisatie en werkgelegenheid. Hij formuleerde het als volgt: Ons Flevolands gebied is amper vijftig jaar oud, heeft een jonge economie, een grote dynamiek en een sterke innovatiedrang. Nergens in Nederland zijn er zoveel startende ondernemingen als in Flevoland. Het grote probleem waarmee wij echter te maken hebben, is de steeds doorgaande groei van de bevolking en het achterblijven van de werkgelegenheid in onze provincie. Dat heeft tot gevolg dat een zeer

groot deel van onze inwoners dagelijks pendelen naar het Oude Land. Aan die situatie moet iets aan gedaan worden. Onze strategie in deze is onder andere vastgelegd in het Regionaal Economisch Ontwikkelingsplan. Daarbij is uitgegaan van drie invalshoeken: De functie milieu, de functie structuur en een aantal doorsnijdende thema's. Hij doelde daarbij onder andere op de weg- en railinfrastructuur, de snelle breedbandverbindingen en de beschikbaarheid van bedrijventerreinen. Eveneens wees hij op het belang voor de werkgelegenheid van het vliegveld Lelystad. Hij ging ook uitgebreid in op iets zeer speciaals in Flevoland: De stedelijke werkomgeving. De kleinschalige bedrijvigheid aan huis of in kleine bedrijfspanden. Daarin is Flevoland uniek. Dus uitgaan vanuit de eigen kracht. Vervolgens sprak hij over de agrarische sector. Volgens Andries excelleert onze regio in voedselkwaliteit. Hij wees daarbij op onze agrarische onderzoeksinstituten. Die zouden de basis voor een goede toekomst binnen deze sector kunnen vormen.

Zijn inleiding ademde een sfeer van optimisme en vertrouwen in de toekomst. Uitgaan vanuit de eigen kracht. Samen de schouders eronder

De werkgroepen

Na deze inleiding verdeelden de deelnemers zich over de drie werkgroepen.

Vier werkgezichten op Nederland

In deze workshop werd door Bert Smid een viertal scenario's over macro-economische uitkomsten van de werkgelegenheid in Nederland tot 2040 geschetst. De doorvertaling naar regio's staat bij het CPB nog op het programma. Zelf tracht hij zijn verhaal ook op Flevoland van toepassing te laten zijn. De vier scenario's zijn verkenningen en geen voorspellingen. Uitgangspunt is dat ze wel onderling verschillend zijn. Voor het denkmodel zijn mogelijke mixen eruit gehouden.

Hij maakt onderscheid tussen :

- Regional Communities: landen hechten sterk aan eigen soevereiniteit en nationale identiteit;

Peter Louter en de Noordflank

Wim van de Velden in hemdsmouwen

- Strong Europe: veel aandacht voor internationale samenwerking met name binnen de EU;
- Transatlantic Market: gaat uit van een beperkte rol van de EU, maar intensivering van de handelsrelaties met de VS;
- Global Economy: EU breidt zich naar het oosten uit; lidmaatschap Turkije en Oekraïne en andere oostelijk gelegen voormalige sovjetstaten. Het economisch zwaartepunt verschuift in oostelijke richting.

Alle scenario's kennen hun kansen en bedreigingen. De belangrijkste bedreigingen voor Nederland zijn de vergrijzing, de inkomensongelijkheid, de afname van het aantal hoger opgeleiden en de klimaatverandering.

Er zijn sleutelonzekerheden :

- Publieke inbreng (sterke overheid) versus private inbreng (terugtrekkende overheid)
- de Internationale as (zich richtend op Europa en de VS) versus de Nationale as (minder invloed van buitenland).

Afhankelijk van het scenario fluctueert het

ingeschatte inwoneraantal van Nederland in 2040 tussen 16 miljoen (Regional Communities) en 19 miljoen (Global Economy). Deze cijfers zijn in overeenkomst met de CBS en RIVM-cijfers.

Aan de hand van achtereenvolgens plaatjes over de arbeidsparticipatie 20-64 jarigen, het arbeidsaanbod, arbeidsproductiviteit, en bruto product per hoofd van de bevolking (BBP) wordt geschetst, dat er geen macro-economisch of regionaal economisch beste scenario bestaat. Er moeten keuzes worden gemaakt. De volgende elementen zijn hierbij te onderscheiden: Innovatieklimaat, menselijk kapitaal en maatschappelijk acceptatie van nieuwe technologieën. Een ander belangrijk punt: "Hoe gaat de sectorstructuur van de bedrijfstakken in relatie tot de verdeling van werkgelegenheid er uit zien?" Het plaatje van de ontwikkeling van de bedrijfstakken wordt bepaald door arbeidsproductiviteit, prijseffecten, inkomenseffecten en de mogelijkheid voor uitbesteding (outsourcing). De werkgelegenheidsaandelen in een plaatje geschetst in een range van 1950-2040 geeft een gestage trend van de afname van de werkgelegenheid in landbouw en industrie te zien. In de commerciële dienstverlening neemt de werkgelegenheid aanmerkelijk toe. Zo ook in de zorg (van 11% nu tot 18% in 2040). Bouw en onroerend goed, en de overheidssector blijven gemiddeld nagenoeg gelijk. En vervolgens Flevoland.

De sleutelonzekerheden zijn dezelfde als voor Nederland. De ontwikkelingen binnen bedrijfstakken kunnen afwijken, de demografie is anders en wat betreft de sectorstructuur is er sprake van een andere situatie. De mogelijke kansen en bedreigingen voor Flevoland liggen echter op het zelfde vlak als in de rest van

Nederland. Er is geen sprake van een "free lunch". Het maken van keuzes is onvermijdelijk.

De deelnemers aan de discussie gingen vooral in op het werkgelegenheidsplaatje tot 2020. Regionaal is de tendens om op zoek te gaan naar sterke sectoren. Daarbij stelde de inleider hierbij: "Is dit gericht op concurrentiedenken tussen regio's en het van elkaar weggapen van dezelfde zich potentieel vestigende bedrijven?" Er ontstaat ook een discussie over het beter inzetten van Luchthaven Lelystad. Daarbij kwam de vraag naar voren of er voor het verplaatsen van het vliegveld gekozen moest worden. De discussie spitst zich uiteindelijk toe op de vraag welke rol de overheid moet spelen: het faciliteren van een autonome regionale ontwikkeling of het reageren op de nationale situatie? De inleider geeft aan dat Flevoland er niet aan ontkomt haar kansen en eventuele bedreigingen zelf te initiëren. Voor Flevoland wordt een andere structuur voorzien, die nog meer kansen biedt voor de vestiging van bedrijven op het gebied van commerciële dienstverlening. Twee belangrijke randvoorwaar-

den moeten daarbij gesteld worden:

- De overheden moeten beter scoren in hun faciliterende rol;
- Ruimte is de belangrijkste concurrentiefactor. Die kans moet optimaal worden benut.

Onderkend wordt dat er op dit moment voor de bedrijven nog te weinig stimulanzen zijn, om zich in Flevoland te vestigen.

Randstad als economische motor

Voor zijn inleiding had Peter Louter de titel gekozen: "Economische ontwikkeling in en om Flevoland". Hij begon met de opmerking, dat hem, al rijdend op de A6, de mooie skyline van Almere was opgevallen. Dat mag best wat meer over het voetlicht gebracht worden. Misschien dat het bedrijven over de streep trekt, om zich hier te komen vestigen. Dat was ook hard nodig, stelde hij. Hij ging daarbij uit van de lange termijn scenario's van het Centraal Plan Bureau. Die spreken van een schaa sprong voor Almere naar 400.000 inwoners en voor de rest van Flevoland van 190.000 naar 220.000 inwoners. Dat zou, omgezet naar arbeidsplaatsen, betekenen dat er, alleen al tot 2020, in Flevoland zo'n 160.000 tot

Pauzeren met een drankje

180.000 banen bij zouden moeten komen, waarvan in Almere minimaal zo'n 80.000. Zoiets zal beslist niet gebeuren. Wat de gevolgen zouden kunnen zijn? Het creëren van een sociaal-economisch achterstandsgedebied en/of het veroorzaken van een doorlopend verkeersinfarct en/of een leegstand van woningen. Daarom zullen de opgaven voor de komende tijd moeten luiden: De economie in de vijfde versnelling, structurele aanpassing van de infrastructuur (en snel) en de woningbouwambities temperen. Voor de economie is een aantrekkelijk vestigingsklimaat essentieel. Ligging en infrastructuur zijn natuurlijk belangrijk, maar de infrastructuur moet er niet alleen zijn om forensen de brug over te helpen, maar ook om ze juist deze kant op te krijgen. De A30 zou zelfs over het water heen doorgetrokken kunnen worden in de richting van Durgerdam.

Tijdens de discussie kwam het vliegveld Lelystad weer aan de orde. Vooral de positie A6/A23 en Hanzelijn/Zuiderzeelijn werd daarvoor als ideaal genoemd. Als suggestie werd nog genoemd het koppelen van het Flevo- en het IJsselmeer-ziekenhuis. Dan ontstaat er in Almere één bereikbaar groot ziekenhuis, dat mogelijk zelfs academische aspiraties kan hebben.

Flevoland binnen het Europese netwerk

Minder werkgelegenheid? Binnen de werkgroep is er gekeken naar de werkgelegenheid, de verdeling daarvan en de verhouding met de omliggende regio's. In Flevoland is er relatief weinig werkgelegenheid. Dit in tegenstelling tot de omliggende regio's. Misschien is het een optie dat Flevoland de aanhangwagen kan zijn voor werkgelegenheid. Het streven naar meer werkgelegenheid is goed. In de discussie kwam toch naar voren dat, vanwege de grote werkgelegenheid in de omliggende regio's, Flevoland het zich kan permitteren zich op andere zaken te richten. Bereikbaarheid is daar natuurlijk cruciaal bij. De goed opgeleide beroepsbevolking zal echter altijd de neiging hebben, te blijven reizen. De sectorstructuur is ook besproken. Nederland heeft niet zoveel andere keuzen dan te gaan voor dienstverlening. Vertaald naar de Flevolandse situatie betekent dit dat dienstverlening het voorland is. Dienstverleners zijn over het algemeen grootstedelijk gericht maar voelen zich ook aangesproken door de aantrekkelijke aspecten van een woonregio. Waar voorheen geredeneerd werd 'eerst werk, dan bewoners', kan dat nu ook andersom gelden. Wat de ambitie om veel werkgelegenheid binnen te halen betreft: ruimte kun je maar een keer weg-

geven. Beleidsmakers zouden wellicht voorzichtiger met de ruimte om moeten gaan. Kijkend naar de toekomst wordt er misschien over 10 tot 15 jaar geconcludeerd, dat er heel anders met bedrijventerreinen omgesprongen had moeten worden. Enige voorzichtigheid is daarom geboden. De werkgroep heeft ook onderzocht in hoeverre Flevoland zich kan aansluiten bij bestaande netwerken. Aan netwerken wordt vaak een ruimtelijke dimensie toegekend: vlakbij een corridor bijvoorbeeld. Uiteindelijk zijn het echter de ondernemers die besluiten wel of niet aan te sluiten bij een netwerk. Ook in Coevorden zitten bedrijven, die behoren tot het Rotterdamse havennetwerk. Nabijheid is dus niet bepalend. Is dan de ligging of ruimte het 'unique selling point' van Flevoland? Als je naar een overzicht van Europa kijkt, dan geldt dat zeker niet

Bert Smit van het CPB verklaart zijn 'vergezicht'

voor de ligging van Flevoland.

De avondsessie

Zoals gebruikelijk opende Jos Joosen, voorzitter van het samenwerkingsverband Vitaal en Ondernemend Flevoland, de avondsessie van het zesde symposium. Daarna schetste Dirk Minne Vis, directeur van de Kamer van Koophandel Flevoland en lid van het Samenwerkingsverband, een beeld van de Flevolandse economie. Daarbij ging hij uit van de volgende trends: de vergrijzing, de concurrentie, de complexe regelgeving en de toenemende ICT-ontwikkelingen.

Vergrijzing

Het probleem om de vergrijzing te kunnen financieren is zoals bekend een probleem. Dat is in Flevoland niet anders. Alhoewel, Flevoland heeft percentsgewijs veel meer jongeren dan de rest van Nederland en dat biedt kansen.

Concurrentie en economische groei

De economie van Nederland groeide in de afgelopen jaren met 0,9 %. Dat is laag. In Europa was het 1.6 %, in de VS 3.1% en de Zuid Amerikaanse markt groeide met 8.7%. De grootste groeier was natuurlijk Azië met 9,6%. De omzetontwikkeling in Flevoland, die zich in de afgelopen tijd verder ontwikkelde, is nu eveneens afgevlakt. Dat betekent dat in het overgrote deel van het Flevolandse bedrijfsleven (vooral het MKB) de ontstaggolf als gevolg van de recessie vertraagd op gang is gekomen en de omzetontwikkeling nu naar het gemiddelde is toegegroeid.

Dan de export.

De Flevolandse bedrijven exporteren gemiddeld meer dan de rest van de Nederlandse bedrijven. De Kamer van Koophandel wil dat verder stimuleren.

Dirk Minne Vis en de Flevolandse economie

De landbouw en visserij leveren wat de export betreft enorm in. De dienstensector is de sterkste groeier. De Europese stads-economieën die floreren zijn Amsterdam, Parijs, Londen en Frankfurt.

Economische groei lijkt zich voornamelijk in het stedelijk gebied af te spelen. Ook in Nederland ligt het economische zwaartepunt in de Randstad. In Flevoland wordt veel gepraat over versterking van lijn richting Amsterdam – Schiphol. Maar ook de oostelijke ontwikkeling kan, met het oog op de nieuwe toetreders in de Europese Unie, sterk worden.

De complexe regelgeving draagt wat dat betreft niet echt bij aan snelle oplossingen. De planning van vandaag wordt pas over tientallen jaren gerealiseerd. Dat betekent stagnatie voor de economische groei en de ontsluiting van Almere. Er zijn echter ook kansen. Een extra brugverbinding met Amsterdam kan veel betekenen. Maar Flevoland kan, vanwege zijn gunstige ligging, op meerdere borden tegelijk spelen.

Innovatie

Wat innovatie betreft onderscheiden diverse Flevolandse bedrijven zich positief.

In Flevoland is er ruimte, zijn er ondernemers met dezelfde innovatieve pioniersgeest en werkt de overheid mee.

Vandaar de sterke groei van die bedrijven. Het innovatieplatform heeft een aantal sectoren gedefinieerd waarbinnen kansen liggen. Zo moet er meer geïnvesteerd worden in toerisme. Daar liggen volop mogelijkheden.

Chinatown University

Concluderend: Het eenzijdig in de stedelijke economie investeren, is niet handig. De potentie van Flevoland als geheel verdient meer aandacht. Er zijn veel jonge mensen en markten. Dat betekent ook investeren in onderwijs en wel met name in middelbaar en hoger onderwijs. De heer Minne Vis denkt dat het goed zijn in Flevoland een 'Chinatown University' te ontwikkelen. Er zijn veel Aziatische bedrijven en het zou goed zijn de banden met China steviger aan te halen. Ook het ANWB plan voor de Noordoostpolder om daar veel ruimte vrij te maken voor recreatie, vindt de heer Minne Vis een goed plan.

Prof. dr Jan Oosterhaven start met een inleiding onder de titel: "De arbeidsproductiviteit moet omhoog".

Volgens de heer Oosterhaven staat niet de werkgelegenheid, niet de productie maar de productie per werkende – de arbeidsproductiviteit – centraal.

Europa heeft met de 'Lissabon agenda' gezegd dat dat het knelpunt is.

Arbeidsproductiviteit is de bron van welvaart en als er sprake moet zijn van een loonstijging, dan moet ook de arbeidsproductiviteit omhoog.

Professor Oostenhaven geeft zijn mening

Het nationale niveau wordt eveneens bepaald door verschillen in samenstelling van het bedrijfsleven, de sectorstructuur maar ook de 'kapitaal-arbeidsverhouding'. Is het samenclusteren van bedrijfsleven zoals in de Randstad, van belang? De baandichtheid is inderdaad belangrijk. Het dicht op elkaar zitten, elkaar stimuleren, kenniscentra bij de hand hebben. Allemaal belangrijke factoren voor succes. Wat heel interessant is, is het gegeven dat, als er in de omgeving een aantal regio's zijn met een hoge baandichtheid, dat een negatief effect heeft op de regio met een lage baandichtheid. De productiviteit van de mindere regio wordt als het ware weggezogen. Het hebben van een paar sterk oververtegenwoordigde sectoren, heeft voor die sectoren een positief effect. Specialiseren loont. Hoe zit dat in Flevoland? Het productiviteitsniveau in Flevoland is hoog omdat de bedrijvigheid over het algemeen heel kapitaalintensief is. Negatief is juist de ligging temidden

van de dichtbevolkte regio's rond Amsterdam en Utrecht. De oververtegenwoordiging van de landbouw lijkt de sector juist te stimuleren. De landbouw in Flevoland doet het beter dan elders.

De groei

De groei van arbeidsproductiviteit heeft enerzijds te maken met de groei van de productie en daar trek je vervolgens de groei van de werkgelegenheid vanaf. Als je een hoge productiegroei weet te realiseren bij nul groei van de werkgelegenheid, dan gaat het goed met de arbeidsproductiviteit. Dat is in Flevoland niet het geval, omdat hier de werkgelegenheid ook groeit. De productiviteitsgroei vindt vooral plaats in het midden van Nederland met Flevoland aan de noordkant. Het meest interessant is het kijken naar de werking van de agglomeratievoordelen. Flevoland heeft last van de dichtbevolkte regio's er omheen. Het omgekeerde effect treedt op als het om groei gaat. Een dichtbevolkte regio blijft dan achter, loopt tegen allerlei plafonds aan. Krapte aan werk, woningen, bedrijventerreinen. De regio's met een hoge arbeidsproductiviteitsniveau gaan daarvoor wat groei betreft achter blijven. Een relatief lege regio in de buurt kan daarvan profiteren.

Vervolgens reageert Jan Oosterhaven op de rapportage vanuit de middagdiscussies. De Randstad als economische motor? Niet meer. Dat was zo, maar de bijdrage aan de productiviteitsgroei is gering. De wetenschappelijke onderbouwing van de Randstad als motor van de nationale economie ontbreekt. Voor zover het een motor is, is het, kijkend naar de investeringen in infrastructuur, een zwaar gesubsidieerde motor. Het Betuwelijn

Het panel in de raadszaal van Almere

debacle is net achter de rug. Het debacle van de Maasvlakte staat voor de deur. Daardoor kun je je afvragen of de prijssignalen van ondernemers wel goed zijn. De grond in de Randstad is te goedkoop. En het verkeersinfarct? Dat kan ook een stimulans zijn voor eigen bedrijvigheid. Laat die opgave dus maar zitten!

Waarom moet Flevoland qua werkgelegenheid zo hard groeien? Er is eigenlijk maar één echt argument en dat is de uitgaande pendel. De onbalans tussen wonen en werken is er, maar daar kampen ook andere regio's mee. Alleen hebben die vaak een grotere inkomende pendel. Het is een denkfout dat je de pendel kwijt bent als je wonen en werken met elkaar in balans brengt. Je krijgt, als het om Almere gaat, hoogstens een grotere inkomende pendel. Zoals bijvoorbeeld tussen Amsterdam en Utrecht. In die zin kun je dus stellen: "Laat die opgave maar zitten. Richt je vooral op een positief woonklimaat en maak een goede werkverdeling met andere regio's".

Het verhaal van de ligging is ongeloofwaardig. Als je vanuit Bolsward naar alle kanten lijnen trekt, ligt het ook in het middelpunt van de aarde. Bekeken op de Europese kaart, ligt niet Flevoland centraal, maar het zuiden van Nederland. Richt je vooral op zorg, recreatie, onderwijs, cultuur. Zorg dat je een universiteit krijgt en meer HBO. Leg geen gigantische

bedrijventerreinen aan maar hou het zicht van de weg open. Wat is de beleving van het Nederlandse landschap?

Eindeloze bedrijventerreinen, dozen langs de snelweg. Allemaal deelbelangen van gemeenten en Kamers van Koophandel. Kijk liever naar het algemeen belang. Visuele, psychologische aantrekkelijkheid van de regio. Flevoland is wat dat betreft niet verloren: hou dat zo!

Discussie

Frans van de Lindeloof vertegenwoordigt het bedrijfsleven uit de Noordoostpolder. Positief vond hij, dat men over het algemeen positief staat tegenover alle ontwikkelingen. Naar de toekomst toe zal er echter een afname zijn van agrarische bedrijvigheid. In de Noordoostpolder zullen rond 2010 zo'n 1000 boerderijen leeg komen te staan. Dat zijn mogelijkheden om kleinschalige werkgelegenheid te ontwikkelen. De optimale samenwerking van overheden en bedrijfsleven werd tot voor kort als heel positief ervaren. Jammer genoeg stagneert dat nu. Wat ook opvallend is, is dat er voor de korte termijn te weinig geregeld wordt en er te veel naar de lange termijn gekeken wordt. Van de Knijf, ambtenaar bij de provincie, heeft vanavond geleerd dat er voor wat betreft het vaststellen van het aantal bedrijventerreinen er wellicht nog enige discussie noodzakelijk is. Misschien moet er kriti-

scher gekeken worden naar het type werkzaamheden dat naar Flevoland gehaald moet worden. De heer Van de Knijff heeft in de discussie gemist, wat de rol kan zijn van kennisontwikkeling voor de economische ontwikkeling van Flevoland.

Vanuit de zaal

Er is veel discrepantie tussen conclusies en aanbevelingen. Essentieel is dat Den Haag Flevoland een opdracht gegeven heeft. Er wordt gesproken over 40.000 woningen in de komende 20 jaar.

Vindt prof. Oosterhaven die groei realistisch? Is het verantwoord om door te groeien naar een in het IOP genoemd aantal inwoners van 400.000? Prof.

Oosterhaven kent de precieze cijfers niet. Ze lijken erg hoog, maar het zou haalbaar kunnen zijn om reden, dat er in Flevoland ruimte is voor wonen. Goedkoper, ruimer en groener. De werkgelegenheidsfunctie blijft achter en je moet niet dichterbij de werkgelegenheidsconcentraties gaan bouwen, want dat is de concurrent. Als de

manier waarop er ruimtelijk met de Randstad wordt omgesprongen verandert, zijn die cijfers veel te hoog. De vraagsteller merkt op dat er op de Almeerse woonmarkt een daling is in de ambitie hier te komen wonen. De heer Louter is het met Oosterhaven eens, dat een volledige woon werkbalans niet noodzakelijk is. Punt is alleen dat Flevoland in een specifieke situatie zit. Vanwege de enorme woningbouwprogramma's en de groei van werkgelegenheid in de Haarlemmermeer en Amsterdam zal de A6 binnenkort vol staan. Er is maar één ontsluiting. Sterke groei van de werkgelegenheid is niet haalbaar. Blijft over de infrastructuur aanpassen. Prof. Oosterhaven beaamt dat, maar zou de werkgelegenheid uit de balans weglaten. Het infarct los je niet op met meer werkgelegenheid. Je versterkt hoogstens de inkomende pendel.

Mevrouw Creemers (Statenlid) reageert: Het is niet zozeer dat er woningbouw bij moet, maar wel degelijk werkgelegenheid, zodat de investeringen in het asfalt ook beter uitgenut kunnen worden. *Mevrouw Creemers* denkt daarbij vooral aan recreatie en zorg. *Iemand anders* uit de zaal zegt, dat als de woon-werkafstand kleiner is, mensen zich ook beter zullen inzetten voor hun omgeving. Daarnaast is er natuurlijk ook een milieu aspect.

Mobiliteit kost energie. Alleen al daarom moet er werkgelegenheid naar Flevoland komen. *Prof. Oosterhaven* vindt het beter benutten van de infrastructuur door in en uitgaande pendel een vergezocht argument. Is dat een reden om werkgelegenheid te bevorderen? Gezien de woon-werkafstanden in de Randstad zou je daar de kleinste pendel moeten vinden. Het tegendeel is waar. Juist in de Randstad zijn de pendelafstanden groot.

Wim ... nu 'in pak'

Peter Louter geeft toelichting

ledereen kan vanwege de hoge baandichtheid op zoek naar de ideale baan. Omgekeerd kunnen werkgevers kiezen wie ze in dienst nemen. Het vrijwilligersargument vindt Oosterhaven niet relevant. Iemand anders zegt dat er meer redenen dan de pendel zijn, om hier bedrijvigheid heen te halen. Bedrijvigheid heeft uitstraling. Volgens Oosterhaven hangt het er maar helemaal van af wat voor soort bedrijvigheid. Er is geen groot werkloosheidsprobleem in Flevoland. Volgens *Dirk Minne Vis* is de jeugdwerkloosheid wel degelijk een probleem. *De heer Otto Telkamp* (voorzitter Vereniging Bedrijfskring Almere) merkt op dat 85% van de jongeren, die van het MBO af komen, allemaal in de eigen regio aan de slag gaan. Dat segment mag je niet overslaan, anders jaag je ze de regio uit. Er is ook een verplichting tegenover het zittende bedrijfsleven om de groei te faciliteren. Kijkend naar Almere komt het merendeel (90%) van de groei van de werkgelegenheid voort uit het eigen bedrijfsleven. Die groei moet optimaal gefaciliteerd worden. *Dirk Minne Vis* sluit zich daarbij aan. De meerwaarde van eigen werkgelegenheid is ook, dat bedrijven de samenwerking met anderen kunnen versterken en dat je niet alleen maar een 'nevenvestiging eco-

nomie' bent, die weer opgedoekt wordt als het economisch minder gaat. *De heer Van de Knijff* zegt dat een van de belangrijkste vragen, waar men voor staat is hoe rekening te houden met de planning van bedrijventerreinen. Er kunnen in planologisch opzicht flinke missers gemaakt worden. *Iemand uit de zaal* zegt dat het niet alleen gaat om bedrijventerreinen, maar de hele omgeving moet bekeken worden. Ook de vestiging in de stad en op het platteland moet aan bod komen. *De heer Wielink* van de Rabobank Flevoland heeft de CPB scenario's doorgerekend met betrekking tot de vraag naar kantoorruimte en is zich rot geschrokken. Er zijn veronderstellingen over de werkgelegenheidsgroei, die voor de zakelijke dienstverlening niet hoger dan 1% zijn. In de periode 1999-2003 is er 1,5 miljoen m² kantoorruimte uitgegeven. Zelfs in het meest gunstige CPB scenario, kom je nu niet hoger uit dan 750.000 m². Als dat doorwerkt is er geen plek meer voor grootschalige kantoorlocaties, dat er nog door komt. *Jos Joosen* stelt voor, het woord gastvrijheid eens onder de loop te nemen. Hij denkt daarbij aan zaken als recreatie en toerisme, vergrijzing. Als Flevoland gastvrij is, trekt dat aan. *Prof. Oosterhaven* brengt een onder-

Het kan ook vermakelijk zijn

scheid aan tussen de begrippen recreatie en toerisme. Recreatie is voor de eigen bevolking, toerisme om mensen van buitenaf aan te trekken. Er is volop water. Maar de provincie zelf is niet iets, waar mensen van heinde en verre naar toe zullen komen. Alleen de Oostvaardersplassen misschien. Maar daar mag je niet in. Daarom vindt Oosterhaven dat de Markerwaard moet worden ingepolderd. Daar kan dan veel natuur aangelegd wor-

De professor luistert gespannen

den, waar je wel in mag. Verdubbel de Oostvaardersplassen aan de andere kant. *De heer Van der Velden* snapt de belangstelling voor de ontwikkeling van toerisme, maar heeft een paar praktische bezwaren. Je vliegt tegenwoordig voor erg weinig geld naar alle mogelijke werelddelen. Ook de zorg gaat in toenemende mate naar bijvoorbeeld Zuid Europa. Er moet meer gebeuren dan, bij wijze van spreken, het aanleggen van fietspaden. Er moet business bij komen in de vorm van recreatie die de consument graag wil: avontuur, spektakel. Dat vraagt aanmerkelijke investeringen van private financiers. *Vanuit de zaal* wordt opgemerkt op dat het aspect welzijn niet bij de discussie aan bod komt. Ze mist de link naar de waarde voor de bevolking. *Prof. Oosterhaven* zegt, dat met name de lager opgeleide jeugd die in Flevoland wil blijven wonen, perspectief moet hebben. Natuurlijk is er werkgelegenheid voor de eigen bevolking nodig. Geef initiatieven van het bedrijfsleven ruim baan, maar probeer niet de groei van het wonen bij te houden. Dat komt wel goed. In Flevoland zou een aantrekkelijk stedelijk leefklimaat moeten komen met studenten, kroegen, uitgaan, een rijk cultureel leven. Een universiteit midden in de stad zou daarom

De zaal denkt mee

erg goed zijn. Niet zozeer vanwege de kennis, want die wordt wereldwijd gehaald, maar vanwege de werkgelegenheid en het aantal studenten in de stad. Ten slotte vat Dirk Minne Vis alles samen:

Jos Joosen sluit de symposia af

De pendel terugdringen is geen hoofdzaak. Vraag je af waarom en met welk doel je dat wilt en kijk nadrukkelijk naar welke toegevoegde waarde Flevoland kan hebben voor de Randstad.

Houd voor ogen dat de Randstad niet de economische motor is en kijk ook naar het oosten. Er is geconstateerd dat een aantal sectoren het goed doen, maar anderen – zoals landbouw – minder. Concentreer je op de diensten: kantorenmarkt, toerisme, gastvrijheid.

Jos Joosen sluit het zesde symposium af met de opmerking, dat de inbreng voor het omgevingsplan zal bestaan uit een mix van een aantal zaken en accenten. In dat verband verwijst hij naar het eindcongres, dat op 21 maart a.s. gehouden wordt in het provinciehuis in Lelystad. Daar zal alle inbreng vanuit de symposia samengebundeld moeten worden. Dat kan uitermate boeiend worden.

Bedankt

Dit was het laatste symposium uit de reeks van zes.

Terugziende kunnen we niets anders zeggen dan dat we enorm blij zijn met het resultaat. Zo'n twintig deskundigen op allerlei terreinen hebben informatie over alle deelnemers gestrooid. Eigen ideeën werden in de grond geboord en nieuwe visies hebben we ons eigen gemaakt. Eenvoudiger is het er niet op geworden, want ook de deskundigen, hoe kan het anders, waren het beslist niet altijd met elkaar eens. Er is ook nooit één waarheid, één oplossing, want elke situatie is weer totaal anders. Dat neemt echter niet weg dat we dankbaar zijn voor de informatie die wij gekregen hebben.

Daarom onze diepe dank voor de inzet voor al die mensen. Jullie hebben ons rijker gemaakt.

Daarnaast zijn er rijen mensen en instanties, die dat alles mogelijk gemaakt hebben. Veel te veel om hier op te noemen en door enkelen te bedanken zou de inzet van al die anderen te kort gedaan worden. In ieder geval, al die mensen en instanties, bedankt dat u ons particulier initiatief zo ruimschoots ondersteund hebt. Zonder jullie inzet zou ons pogen nooit tot dit resultaat geleid hebben.

Eerlijkheidshalve moeten we echter ook opmerken, dat we niet volledig gelukkig zijn met de reacties op ons initiatief. De maatschappelijke organisaties en de provinciale politiek waren qua aantal en enthousiasme verreweg de belangrijkste deelnemers aan de symposia. We misten echter een belangrijke groep. Wij hebben elke keer weer voor elk symposium ieder raadslid van de zes Flevolandse gemeenten uitgenodigd. Desondanks moeten we opmerken dat we de raadsleden, die op onze uitnodigingen ingingen, op de vingers van onze handen kunnen aftellen. Zij waren voor ons één van de belangrijkste doelgroepen, maar de reactie uit die kring was meer dan minimaal. Het waren, dat wisten wij, allemaal ingewikkelde kwesties, die op onze symposia behandeld werden en ze hadden niet altijd een even duidelijk herkenbare relatie met het gemeentelijk gebeuren. Maar goed, men kan nu eenmaal niet alles mee hebben. En we hebben nog één hoop. Ieder gemeenteraadslid, en dat is de enige groep, krijgt de zes verslagen van de symposia en het eindverslag van het congres toegestuurd. Wij hopen dat zij ze zullen lezen en er hun voordeel mee doen. Want daarvoor hebben we het gedaan.

Dat was dan meteen het enige waarmee we niet gelukkig waren. Al die anderen, en dat waren er honderden, hebben ons verblijd met hun enthousiaste medewerking. Daarvoor nogmaals:

Bedankt!

Eind 2002 vormden de Kamer van Koophandel Flevoland, de Milieuraad Almere, de NLTO, de Rabobank Groep, de SEOR Flevoland en de Vereniging Bedrijfskring Almere een 'denktank'. Het was hun gezamenlijk doel breed ter discussie te stellen op welke wijze de verstedelijking zich in de toekomst in Flevoland zal manifesteren en welke veranderingen er zich in het gebied zullen en kunnen voordoen. De vraag is ook welke de meest wenselijke ontwikkelingen zijn voor elk deel van Flevoland.

Het staat vast dat de Flevolandse ruimte onder de druk zal blijven staan van de steeds verder uitdijende Randstad. De toekomstige groei van Almere is daarvan een te voorzien effect. De potentiële groei tot 400.000 inwoners in 2030, de zogenaamde 'schaalsprong', werd het onderwerp van de studie Integraal Ontwikkelings Plan (IOP) Almere. De verstedelijking zal echter niet stoppen bij Almere, maar zal zich ook in de rest van het Flevolandse gebied laten gelden.

De 'denktank' gaf het gezamenlijk initiatief vorm in de Stichting Vitaal en Ondernemend Flevoland, kortweg de V.O.F. Het bestuur van de stichting, bestaande uit personen die aan de instellingen verbonden zijn en enige andere deskundigen, zet zich in om de hiervoor genoemde doelstellingen te realiseren.

Stichting Vitaal en Ondernemend Flevoland

Secretariaat: Tijdpad 6, 1335 CJ Almere

T : 036.5295404

E : henkwortel@hetnet.nl

I : www.vitaalondernemendflevoland.nl

Bankrek.: 3377.50.130 t.n.v. St. Samenwerkingsverband

